
HANDLEIDING

Een erfgoedinventaris opmaken

Teksten schrijven voor de inventaris van het
bouwkundig erfgoed
12.09.2022

Ons beleidsveld staat niet stil, onze regelgeving evolueert. Het agentschap Onroerend Erfgoed kan niet garanderen dat de informatie uit deze richtlijn actueel is op het moment dat je het leest. Kijk voor de meest actuele informatie altijd op onze website www.onroenderfgoed.be.

INHOUD

1	Waarom deze richtlijn?	3
2	Heerlijk heldere taal	3
3	Inhoudelijke kwaliteitseisen.....	4
4	Afspraken voor tekststructuur	5
4.1	Korte typering	5
4.2	Historiek	5
4.3	Beschrijving	5
4.4	Bibliografie	6

1 WAAROM DEZE RICHTLIJN?

Alle steden en gemeenten hebben de bevoegdheid om het bouwkundig en landschappelijk erfgoed in hun gemeente te inventariseren. Erkende onroerenderfgoedgemeenten zijn hiertoe zelfs verplicht. **Lokale besturen krijgen de volledige vrijheid op vlak van selectie, onderzoek, registratie en beschrijving van hun inventarisobjecten.** Bij de invoer in de Inventaris Onroerend Erfgoed zullen zij wel een aantal minimale administratieve en kwalitatieve standaarden moeten respecteren, die garanderen dat de inventaris gebruikt kan worden als basis voor wetenschappelijk onderzoek en voor de opmaak van vaststellings- en beschermingsbesluiten. Het is aan te raden om bij de start van een inventarisproject meteen met die standaarden rekening te houden.

Het agentschap deelt graag de jarenlang opgebouwde kennis en expertise rond inventarisatie met de lokale besturen. Zo gebruiken onderzoekers van het agentschap een vaste inventarismethodologie, die per type inventaris is vastgelegd in een ministerieel besluit. Inventarissen die deze methodologie volgen, kunnen vastgesteld worden. Lokale besturen kunnen voor de opmaak van hun inventarissen beroep doen op deze methodologieën, die raadpleegbaar zijn op onze website.

Als inhoudelijke leidraad bij het inventariseren van bouwkundig erfgoed, publiceerde het agentschap Onroerend Erfgoed in 2013 al een [handleiding Inventariseren van Bouwkundig erfgoed](#). Hierin werd dieper ingegaan op de methodologie waarmee het agentschap bouwkundig erfgoed inventariseert. Op pagina's 35 en 36 van die handleiding beschreven we al kort de inhoud en structuur van een inventaristekst. De voorliggende handleiding "Teksten schrijven voor de inventaris van het bouwkundig erfgoed" gaat hier dieper op in. We delen de ervaring van erfgoedonderzoekers van het agentschap Onroerend Erfgoed rond het opmaken van inventaristeksten, op het vlak van inhoudelijke kwaliteit, taalgebruik en tekststructuur. Lokale besturen zijn vrij om zich hierdoor te laten inspireren.

2 HEERLIJK HELDERE TAAL

Het agentschap wil in al haar teksten heerlijk helder communiceren. Een actieve, bondige schrijftaal staat centraal. Het is wenselijk dat alle auteurs in de inventaris zich aan de basisprincipes houden. Je kan die terugvinden door te zoeken naar 'heerlijkhelderetaal.be' of rechtstreeks via <https://www.vlaanderen.be/publicaties/hou-je-taal-heerlijk-helder-twintig-tips-voor-een-heldere-taal-en-heldere-teksten> .

Een aantal afspraken specifiek voor inventaristeksten:

- Gebruik geen afkortingen in de tekst. Officiële afkortingen kunnen in principe wel, maar schrijf zoveel mogelijk woorden voluit.
- Voor de aanduiding van eeuwen kiezen we voor bijvoorbeeld 17de eeuw of tweede helft 18de eeuw.
- Gebruik zo weinig mogelijk aanhalingstekens. Deze worden wel gebruikt voor het citeren van opschriften op gebouwen of andere letterlijke citaten, bijvoorbeeld uit literatuur.
- Een inventaristekst bevat nooit voetnoten. We werken met een opsomming van de bronnen op het einde van de inventaristekst. Om te duiden uit welke bron bepaalde historische informatie komt, werk je met zinsdelen als "Volgens auteur...", "Uit een archiefstuk van ... uit het stadsarchief blijkt...", "Het kadaster registreert...", enzovoort.

3 INHOUDELIJKE KWALITEITSEISEN

Inventaristeksten vormen een weerslag van onderzoek dat volgens een specifieke inventarismethodologie is gebeurd. Bij het onderzoek voor opname van een onroerend goed in een inventaris wordt informatie op basis van verschillende soorten bronnen verzameld en kritisch getoetst. Enkele aspecten zijn bij dit onderzoek essentieel, namelijk de registratie ter plaatse en historisch onderzoek. Het onderzoek heeft tot doel voldoende kennis te vergaren om de erfgoedwaarde van het onroerend goed te kunnen duiden. Voor elk onroerend goed wordt een beschrijving gegeven op basis van de erfgoedkenmerken. Dat zijn bijvoorbeeld erfgoedtype, stijl, datering, ontwerper, thema of een ander kenmerk. Ook is het interessant om aandacht te besteden aan het ontstaan, de evolutie en de actuele toestand van het onroerend goed: wanneer kwam het tot stand, welke ontwikkelingen maakte het door, en hoe is de toestand nu?

We zetten graag enkele inhoudelijke kwaliteitseisen op een rij:

Elk onderzoek start met de registratie van het bouwkundig erfgoed ter plaatse. Bij het veldwerk moet voldoende aandacht gaan naar alle gevels van een pand en alle onderdelen van een site. Zorg ervoor dat je materialen en afwerking van gevelonderdelen, dakbedekking en schrijnwerk goed in detail bekijkt en registreert. Op basis van een foto is dit achteraf vaak niet mogelijk.

De inventaris bouwkundig erfgoed is in principe een gevelinventaris. De registratie van het bouwkundig erfgoed gebeurt vanop de openbare weg. Toch kan je er ook informatie over de interieurs in verwerken. Je vindt bijvoorbeeld de indeling van de woning terug in de bouwplannen of een beschrijving van het interieur in literatuur.

Bij publieke gebouwen (kerken, gemeentehuizen, postkantoren...) wordt het interieur uitvoeriger beschreven. Wanneer de bouwdoSSIERS beschikbaar zijn, wordt de informatie over het interieur daaruit verwerkt, zoals bijvoorbeeld de plattegrond. Bij vrij toegankelijke historische winkelinterieurs of cafés maakt een typering van de interieurs bij voorkeur deel uit van de tekst.

Bij grotere complexen of meer uitgebreide sites (zoals scholen, kloosters, gesloten hoeves) kan een bezoek ter plaatse noodzakelijk zijn voor een kwalitatieve beschrijving van de erfgoedkenmerken van alle onderdelen van de site. Maak duidelijke afspraken met de opdrachtgever van het inventarisproject over het contacteren van eigenaars of bewoners.

Voldoende historisch onderzoek ligt steeds aan de basis. Kadasteronderzoek (bouwjaar en opdrachtgever), rijksarchief, literatuuronderzoek, onderzoek bouwdoSSIERS, raadplegen historische kaarten... zijn een vereiste. Alle relevante gebruikte bronnen worden in de bibliografie vermeld.

Een correcte interpretatie van de verzamelde gegevens is essentieel. Indien een bepaalde interpretatie van het verzamelde materiaal niet zeker is, wordt duidelijk aangegeven dat dit een mogelijkheid is, géén zekerheid. In de beschrijving van het erfgoedobject link je de informatie uit literatuur en archief duidelijk aan de huidige toestand van het gebouw. Een inventaristekst focust immers op de huidige toestand van het object, en op de erfgoedelementen en -kenmerken die de opname van het object in de inventaris onderbouwen.

We hechten veel belang aan een correcte architectuurhistorische terminologie. Ga daar zoveel mogelijk uit van de thesaurus die we gebruiken op de inventariswebsite. Je tekst zal ontsloten worden via deze thesaurustermen, die dus bij voorkeur ook duidelijk in je tekst worden gebruikt. Het boek van E. J. Haslinghuis en H. Janse, *Bouwkundige termen. Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie*, is het basiswerk naast de thesaurus.

erfgoedwaarde kan ook aan bod komen. De context- en ensemblewaarde van een erfgoedobject zijn de criteria die je vooraan in de beschrijving terug hoort te vinden.

Hierna komen de **algemene kenmerken**. Je start met de beschrijving van het volume van elk gebouw met erfgoedwaarde (traveeën en bouwlagen, bedaking en nokrichting). Kenmerken die voor alle volumes gelden komen ook vooraan. Beschrijf de materialen (parement, plint, materialen van omlijstingen of versieringen indien relevant) en de belangrijkste kenmerken die de erfgoedwaarde typeren. Besteed aandacht aan regionale kenmerken. Wanneer relevant worden ook specifieke constructiewijzen aangehaald.

De **opbouw van de gevels** komt na de beschrijving van de volumes. Je beschrijft om welk geveltype het gaat, wat die gevels kenmerkt, je typeert de onderverdelingen van de gevels en beschrijft de muuropeningen.

De beschrijvende tekst eindigt met **detaillering en versiering**. Je beschrijft het schrijnwerk, de decoratieve elementen enzovoort die de erfgoedwaarde mee bepalen.

Ten slotte kun je het **interieur** beschrijven. Wanneer dit een uitgebreide beschrijving wordt, mag je dit met een tussentitel aanduiden. Hou voor dit onderdeel steeds de privacy van de eigenaars en bewoners in gedachten en ga niet in detail. Je beschrijft de indeling van het pand, de gebruikte materialen voor wanden, plafonds, vloeren en binnenschrijnwerk, en eventueel gekende vaste interieurelementen.

4.4 BIBLIOGRAFIE

Voor de bibliografie, die na de beschrijving wordt gezet, en zonder tussentitel, volg je de richtlijnen van het agentschap. Deze zijn in een aparte handleiding beschikbaar.

